Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 47, Ağustos 2020, s. 19-40

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.44497>

Doç. Dr. Duygu PİJİ KÜÇÜK

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, duygupiji@marmara.edu.tr

COVID-19 SALGINI SÜRECİNDE MÜZİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ UZAKTAN EĞİTİME YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Özet

Bu araştırmada COVID-19 salgını sürecinde müzik öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören 39 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan ve 11 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış, içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, müzik öğretmeni adaylarının büyük bir çoğunluğu uzaktan eğitim kapsamında verilen canlı derslere katıldıkları, ders takibinde de en çok kullanmayı tercih ettikleri materyalin yine canlı ders olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Müzik öğretmeni adaylarına göre uzaktan eğitimin olumlu yönlerine ilişkin görüşleri arasında, derslerin kayıt edilerek tekrar izlenebilmesi, olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri arasında ise internet bağlantısındaki sorunlar öne çıkan boyutlardır. Müzik öğretmeni adaylarının çoğunluğunun uygulama derslerinin çevrimiçi olarak yürütülmesini verimli bulmadığı, iyi bir teknolojik alt yapıyla bağlantı ve senkronizasyon problemlerinin çözülmesiyle ve program düzenlemesiyle uzaktan eğitimin yararlı, alternatif bir yöntem olabileceği yönünde önerileri olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına dayanarak, sürece ve ileride yapılacak çalışmalara ilişkin öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Müzik eğitimi, müzik öğretmeni adayları, uzaktan eğitim, COVID-19 salgını.

EXAMINATION OF OPINIONS OF MUSIC TEACHER CANDIDATES RELATED WITH DISTANCE EDUCATION DURING COVID-19 OUTBREAK

Abstract

In this study, it was aimed to determine the opinions of music teacher candidates about distance education during the COVID-19 outbreak. The study group of the study consisted of 39 students studying in the Department of Music Education at the Marmara University Atatürk Education Faculty Fine Arts Education Department. Case study method, one of the qualitative research methods, was used in the research. The data of the research was collected by a semi-structured interview form prepared by the researcher and consisted of 11 questions and was evaluated by content analysis. As a result of the research, most of the music teacher candidates stated that they attended live courses within the scope of distance education and that the material they prefer to use the most is the live course. Recording the courses and watching them later is one of the positive aspects according to the opinions of students while internet connection problem is one of the negative aspects. It has been observed that the majority of music teacher candidates do not find it efficient to conduct practice courses online, and that distance education can be a useful alternative method by solving the connection and synchronization problems with a good technological infrastructure and organizing the program. Based on the results of the research, recommendations regarding the process and future work are presented.

Keywords: Music education, music teacher candidates, distance education, COVID-19 outbreak.

GİRİŞ

2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıktığı iddia edilen ve hızla yayılan COVID-19 virüsü, Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilmiş, hastalığın yayılma hızının kontrol edilmesi amacıyla birçok ülke tarafından çeşitli önlemler alınmaya başlanmıştır. Bu önlemler eğitim-öğretim alanında da bir dizi yeni düzenlemeyi zorunlu hale getirmiştir.

Eğitim sistemlerinin daha önce hiç karşılaşmadığı ve hazırlıksız olduğu bu kriz sürecinde pek çok ülkede öğrenme kaybını en aza indirebilmek adına uzaktan eğitim uygulamaları hayata geçirilmiştir. COVID-19 salgınının okullar ve eğitim üzerindeki etkileri, öğretmenler açısından alışılmış olan her şeye bir süre ara verilmesini, öğretme ve öğrenmenin geçici bir süre için de olsa tamamıyla yeniden biçimlendirilmesini zorunlu kılmıştır (Çetinkaya Aydın, 2020).

Uzaktan eğitim; "birbirlerinden kilometrelerce uzaklıkta farklı ortamlarda olan öğretmen ve öğrencilerin, birbirleriyle görüntülü ve sesli olarak etkili iletişim kurabilmesi" olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldıran uzaktan eğitim, eğitim-öğretim faaliyetlerini sürekli bir hale getirebilme imkânı da sağlamaktadır. Uzaktan eğitimin kullanılması ülkelerin, kurumların ve hatta kişilerin içinde bulundukları çağa ve erişilmiş teknolojiye uyum sağlayabilme göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilir (Kırık, 2014).

Artan teknolojik olanaklarla birlikte yükseköğretimde uzaktan eğitim programları tüm eğitim kurumlarında sayıca artmakta ve öğrencilerden gelen talebe yetismeye çalışmaktadırlar. Uzaktan eğitim programları dersler ve tamamlama açısından süre esnekliği ile çalışan veya sürekli katılım gösteremeyen kişiler için örgün eğitime çok değerli bir alternatif haline gelmiştir (Doherty, 2006; akt. Aksaraylı ve Pala, 2017). Bu yöntem, yerden ve zamandan bağımsız olarak sunulabilen, bireylere eğitsel materyallerin elektronik ortamda uygun ve esnek olarak yapılandırılabilme, güncellenebilme ve farklı teknolojileri öğrenme sürecine katabilme, 7/24 kullanabilme gibi özellikler içeren çağdaş ve etkin bir öğrenme biçimidir. Uzaktan eğitim zaman içerisinde evrimini tamamlamış, e-öğrenme ya da dijital öğrenme denen kavrama evrilmiştir (Telli Yamamoto ve Altun, 2020).

Farklı seviyelerdeki öğrenenlerin öğrenme ihtiyaçlarını karşılamada kullanılabilen bir öğretim uygulaması olarak görülen uzaktan eğitime bir ortam veya ders tasarlarken; dağıtım ve ulaşılabilirlik, kontrol, etkileşim, ortamın karakteristikleri ve sosyal bulunuşluk gibi durumlar dikkate alınmaktadır. Öğrencilerin kendilerini ne kadar o ortama ait hissettikleri ve etkileşimlerin öğrenenleri ne kadar öğrenme aktivitelerinin içine çektiği önemli bir durumdur. Bu nedenle, öğrenme ortamının; ulaşımı ve kullanımı kolay, öğrencinin ortam içerisinde kaybolmayacağı, ortamda öğrenilmesi gereken özellikleri iyi bir şekilde yansıtan bir yapıya sahip olması gerekmektedir. İyi tasarlanmış bir uzaktan eğitim ortamında öğrenci zaman ve mekân sınırlaması olmadan ders materyaline hızlı bir şekilde ulaşabilmelidir. Ayrıca bu materyaller resim ve yazının yanı sıra içinde video, ses ve animasyon gibi çoklu ortam öğeleriyle desteklenerek hazırlanmalıdır. Böylece farklı öğrenme stillerine sahip bireylerin ders materyallerinden en üst seviyede faydalanmaları sağlanmalıdır. Ayrıca hazırlanan içerikler ile öğrenenlere etkin geri dönütler verilmeli ve öğrenenler süreç içinde yalnız bırakılmamalıdır. Uzaktan eğitim sürecinde herhangi bir problemle karşılaşan öğrenci yeterli desteği göremediği zaman kendini yalnız hissetmekte ve öğrenmesi olumsuz yönde etkilenmektedir. Yani öğrenenlerin süreç içinde yalnız bırakılmaması ve yaşanabilecek teknik veya öğretimsel problemlerde rehberlik edilmesi uzaktan eğitimde başarının sağlanması açısından önemli görülmektedir (Yıldırım, Yıldırım, Çelik ve Karaman, 2014).

11 Mart'ta Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel ölçekte pandemi olarak ilan edilen COVID-19 salgını döneminde, dünyadaki birçok eğitim kurumunda olduğu gibi, Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında da sürece ilişkin bir dizi düzenleme yapılmıştır. COVID-19 salgınının yaygınlaşacağını anlaşıldığından sonra Türkiye'deki ilk ve orta düzey öğretim sürecinin uzaktan eğitime dönüştürülmesinin yanında, ilk etapta yükseköğretime 3 hafta süreli ara verilmesi söz konusu olmuş, daha sonra 2020 bahar döneminin tamamen uzaktan eğitim ile gerçekleştirileceği ilan edilmiştir (YÖK, 2020; akt. Telli Yamamoto ve Altun, 2020). 12 Mart'ta devlet kararıyla bütün yükseköğretim kurumlarında 16 Mart tarihinden itibaren bir hafta eğitime ara verilmiştir. Bu süre içinde üniversitelerin uzaktan öğretim olanakları ve kapasiteleri tespit edilmiş, Uzaktan Öğretim Yol Haritası belirlenmiştir. Belirlenen bu yol haritasında mevzuat, altyapı, insan kaynakları, içerik ve uygulama alanlarında çalışma yapılmıştır. Uygulamaya dayalı programlarda bulunan teorik dersler için dijital imkânlar ve uzaktan eğitim yöntemlerinin kullanılacağı, uygulama derslerinin ise yine üniversiteler tarafından belirlenen (takvimin uzatılması da dâhil) en uygun zamanda verileceği, denetlenebilir olmak kaydıyla uzaktan eğitim ve dijital imkânlar kullanılarak bu süreçlerde de bir kesinti olmamasının sağlanacağı ifade edilmiştir (Saraç, 2020).

COVID-19 salgını ile ortaya çıkan süreç, uzaktan eğitime çok hızlı bir şekilde uyum sağlaması beklenen öğretim elemanları ve öğrencilerin bu yeni duruma karşı hazır bulunuşlukları ile ilgili soruları beraberinde getirmektedir. Öğretim elemanları tarafından teknolojik altyapının kullanılması, çevrimiçi olarak verilecek eğitimlerin planlanması, gerekli materyallerin hazırlanması, öğrenciler ile etkili iletişimin kurulabilmesi vb. boyutlardaki beklentilerin yanında, öğrencilerden de teknoloji konusunda yetkinlik, uzaktan eğitime yönelik olumlu tutum ve yeterlik algısı, eğitimlere/derslere katılım gibi beklentiler, bu eğitimin amaçlarına ulaşabilmesi için önem arz etmektedir.

Konu ile ilgili olarak, üniversitelerde derslerin uzaktan eğitim yoluyla verilmesiyle ilgili öğretim elemanı ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesi (Yıldız, 2015; Erfidan, 2019; Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk, 2017; Yılmaz ve Özkan, 2014; Mercan, 2018; Pepeler, Özbek ve Adanır, 2018; Hakkari, 2018; Özyürek, Begde, Yavuz ve Özkan, 2016; Fidan, Debbag ve Çukurbaşı, 2018; Tuncer ve Bahadır, 2017), uzaktan eğitimde kullanılan ölçme-değerlendirme yöntemleri ve başarı değerlendirmesi (Aksaraylı ve Pala, 2017; İbicioğlu ve Antalyalı, 2005; Kınalıoğlu ve Güven, 2011; Cabı, 2016), uzaktan eğitime yönelik öğrencilerin görüşlerinin ve doyum düzeylerinin belirlenmesine ilişkin ölçek geliştirme çalışmaları (Yıldırım, Yıldırım, Çelik ve Karaman, 2014; Parlak, 2007), web tabanlı uzaktan eğitimin müzik ve çalgı eğitiminde kullanılabilirliği (Yungul, 2018; Yungul ve Can, 2018), uzaktan eğitimin tarihçesi, güncel durumu ve niteliğinin ortaya koyulması (Tuncer ve Taşpınar, 2008; Kırık, 2014) amacıyla yapılan çalışmalar bulunmaktadır.

Bu çalışmaların yanında COVID-19 salgını sürecine ilişkin uzaktan eğitimle ilgili yapılan araştırmalar da mevcuttur. Bu araştırmalar, Türkiye’de COVID-19 salgını sürecinde eğitim hizmetlerinin devam etmesi ve toplumun ihtiyaçlarının eğitim kurumlarında gerçekleştirilen üretimlerle karşılanması için Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından atılan adımlar değerlendirilmesi (Özer, 2020), COVID-19 salgını sürecinde yapılan uzaktan eğitim çalışmalarının değerlendirilmesi ve kriz dönemi sonrasında da ana akım öğrenme haline dönüşmesi (Telli Yamamoto ve Altun, 2020); COVID-19 salgınının Nijerya’daki yükseköğretim kurumları üzerindeki etkisi, uluslararası eğitimin azaltılması, akademik takvimin bozulması, yerel ve uluslararası konferansların iptali, öğrenim ve öğretim boşluğu oluşması (Ogunode, Abigeal ve Lydia, 2020), salgın sürecinde uzun süreli eğitime ara verilmesi nedeniyle düşük bütçeli özel ve devlet okullarının çevrimiçi öğretim yöntemlerinden faydalanamaması ve e-öğrenme çözümünün başarısız olması (Rana, 2020), salgın nedeniyle eğitimin yeniden şekillendirilmesinin gerekliliği, çevrimiçi eğitimin etkililiği ve bu eğitimi geliştirme stratejileri (Yulia, 2020), salgın sürecinde ara verilen eğitimin akademik başarı üzerindeki olumsuz rolü ve kapanan okulların getirdiği maddi kayıplar (Eyles, Gibbons ve Monrebruno, 2020), salgın sürecindeki çevrimiçi öğrenmeye ilişkin sınırlamalar ve avantajlarla ilgili öğretmen-öğrenci görüş ve önerileri (Mukhtar, Javed, Arooj ve Sethi, 2020), pandemi sürecinde ekonomik olarak az gelişmiş ülkedeki yükseköğretim öğrencilerinin e-öğrenmeye karşı yaklaşımları ve hazır bulunuşluklarının değerlendirilmesi (Alipio, 2020), eğitimde salgının yarattığı aksamlara karşın kullanılan çevrimiçi öğrenme yönteminin akademik iyileşmede uygulanabilirliği (Mahaye, 2020) konuları üzerine odaklanmaktadır.

COVID-19 salgını sürecinde Türkiye’deki Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören öğrencilerin de öğrenimleri uzaktan eğitim ve çevrimiçi yöntemlerle devam ettirilmeye çalışılmıştır. Bu sürece ilişkin teorik, teorik-uygulama

ve uygulama derslerinin bulunduğu Müzik Öğretmenliği Lisans Programında öğrenim gören müzik öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim sürecine ilişkin hazır bulunuşlukları, teknolojik altyapı imkânları, derslere katılımları, ders içeriklerine ulaşma durumları, yapılan uygulamaların verimliliği vb. boyutlardaki görüşleri, bu eğitim sürecinin değerlendirilmesi bakımından önemli görülmektedir. Müzik öğretmeni adaylarının görüşleri doğrultusunda salgın sürecinde yürütülen uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönlerinin ortaya koyulmasının, yaşanan problemlerin belirlenmesinin, bu eğitimin niteliğinin artırılması ve geliştirilecek çözüm önerileri açısından yarar sağlayacağı, gelecekte bu yöntemin geliştirilmesine ve yapılacak yeni düzenlemelere ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu düşüncelerden hareketle, araştırmanın amacını müzik öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi oluşturmaktadır.

Bu genel amaç çerçevesinde COVID-19 salgını sürecinde öğrenimlerine uzaktan eğitim yöntemiyle devam eden müzik öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim kapsamında verilen canlı derslere katılım, ders takibi, uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri, çevrimiçi yöntemlerle verilen uygulama derslerinin olumlu ve olumsuz yönleri, gelecekte uzaktan eğitime ilişkin uygulamalar ve ihtiyaç duyulan boyutlarla ilgili düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleriyle, algıların ve olayların doğal ortamda bütünüyle ortaya konmasına yönelik süreç içinde izlendiği araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Durum çalışması ise, belirli bir duruma ilişkin sosyal eylem ve yapıların bulundukları doğal ortamlarında bütünsel bir yaklaşımla ve derinlemesine araştırıldığı yöntemidir (Orum, Feagin ve Sjoberg, 1991). Bu çalışmada COVID-19 salgını sürecinde müzik öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik düşüncelerinin derinlemesine incelenmesi amaçlandığından bu yöntem kullanılmıştır. Araştırmada durum çalışması desenlerinden bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Bütüncül tek durum desenlerinde, tek bir analiz birimi (bir birey, bir kurum, bir program, bir okul vb.) bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalının birinci (n=8; %21,1), ikinci (n=12; %31,6), üçüncü (n=7; %18,4) ve dördüncü (n=11; %28,9) sınıfında öğrenim gören toplam 39 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmaya katılan öğrencilerin 28 (%71,8)'i kadın, 11 (%28,2)'i erkektir. 24 (%61,5) öğrenci uzaktan eğitim derslerine erişimini bilgisayarla sağlarken, 13 (%33,3) öğrenci cep telefonu ile, 2 (%5,1) öğrenci ise tablet ile sağlamaktadır. Öğrenciler uzaktan eğitim derslerinde internet erişimini ise wi-fi (n=22; %56,4) ve evde internet bağlantısıyla (n=17; %43,6) sağlamaktadırlar.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak müzik öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Formun hazırlanmasında literatür incelenerek genel konu başlıkları belirlenmiş ve araştırmanın amacına uygun olarak soruların kapsamı oluşturulmuştur. Bu doğrultuda form kapsamında 11 soru hazırlanmıştır. Soruların anlaşılır ve araştırmanın amacına uygun olması

bakımından iki alan uzmanının görüşleri alınarak forma son şekli verilmiştir. Formda, müzik öğretmeni adaylarına uzaktan eğitim kapsamında verilen canlı derslere (sanal sınıf) katılma durumları, ders takibi için tercih ettikleri materyaller, uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri, bireysel çalışma /söyleme içerikli derslerin ve toplu çalışma /söyleme ve müzik teorisi içerikli derslerin uzaktan eğitim sürecindeki verimliliği, uzaktan eğitim kapsamında yapılan uygulama derslerinin olumlu ve olumsuz yanları, uygulama derslerinin daha verimli yürütülmesine yönelik öneriler, gelecekte uzaktan eğitime ilişkin uygulamalar ve ihtiyaç duyulan boyutlarla ilgili sorular sorulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Betimsel analizde elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Betimsel analizle müzik öğretmeni adaylarının görüşlerinden alınan doğrudan aktarmalara yer verilmiştir. İçerik analizinde, toplanan verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşılır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir şekilde düzenlenmesi ve veriyi açıklayan temaların saptanması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İçerik analizi ile müzik öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim ile ilgili görüşlerine ilişkin kodlar belirlenerek bu kodlamalar doğrultusunda temalar oluşturulmuştur. Kodlara ve temalara uygun olarak oluşturulan çerçeveye göre elde edilen veriler düzenlenmiş, seçilmiş, anlamlı bir şekilde bir araya getirilmiştir. Müzik öğretmeni adaylarının görüşleri frekans ve yüzde olarak hesaplanarak tablolar halinde sunulmuş ve öğrencilerin doğrudan görüşlerine yer verilmiştir.

Çalışmada araştırmacı tarafından müzik öğretmeni adaylarının görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplar incelenerek bir kodlama anahtarı oluşturulmuştur. Bu kodlar iki uzman tarafından birbirinden bağımsız olarak uygun-uygun değil biçiminde işaretlenmiş, iki uzman arasındaki uyuma Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen güvenilirlik=görüş birliği/görüş birliği+görüş ayrılığı x 100 formülü ile bakılmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda uyum yüzdesi %89 olarak hesaplanmıştır. Uyum yüzdesinin %70 ve daha üstü oranlarda bulunması yeterli olduğundan, bu oran kodlamanın güvenilirliği sağladığını göstermiştir.

BULGULAR

Müzik öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla hazırlanan görüşme formuna verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Müzik öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim kapsamında verilen canlı derslere (sanal sınıf) katılım teması ile ilgili görüşlerinden elde edilen kodlar ve dağılımları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Müzik Öğretmeni Adaylarının Canlı Derslere (Sanal Sınıf) Katılım Durumu İle İlgili Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Kodlar	f	%
Katılıyorum	34	87,17
Katılmıyorum	5	12,83

Tablo 1’de görüldüğü gibi, müzik öğretmeni adaylarının canlı derslere (sanal sınıf) katılım temasının iki kod etrafında toplandığı anlaşılmaktadır. Müzik öğretmeni adaylarının çoğunluğu

canlı derslere katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu görüşü destekleyen bazı ifadeler şöyledir: “Evet, aktif olarak katılıyorum.” “Katılım gösteriyorum.” Canlı derslere katılmadığını belirten müzik öğretmeni adaylarının ifadeleri ise şöyledir: “Hayır katılmıyorum. Ders saati uymadığı için daha sonra kaydedilen dersi izliyorum.” “Hayır, canlı derslere katılamıyorum çünkü o saatler aralığında bütün ailemde işlerine evde devam ettikleri için internet bağlantısı zayıf kalıyor ve dersleri gece izlemek durumunda kalıyorum.”

Müzik öğretmeni adaylarının uzaktan eğitim kapsamında verilen derslerin takibinde kullanmayı tercih ettikleri materyaller teması ile ilgili kodlar ve dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Müzik Öğretmeni Adaylarının Derslerin Takibinde Kullanmayı Tercih Ettikleri Materyaller İle İlgili Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Kodlar	f	%
Canlı ders (Sanal Sınıf)	26	66,66
Doküman	20	51,28
Ders Videosu	17	43,58

Müzik öğretmeni adaylarının görüşleri derslerin takibinde kullanmayı tercih ettikleri materyaller teması üç kod etrafında toplanmıştır. Müzik öğretmeni adaylarının derslerin takibi için birden fazla materyal tercihi yaptıkları saptanmıştır. Kod dağılımlarına bakıldığında, müzik öğretmeni adaylarının büyük bir çoğunluğunun ders takibinde canlı dersi (sanal sınıf) tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Ders takibinde tercih edilen materyaller ile ilgili müzik öğretmeni adaylarının ifadeleri şöyledir: “Canlı ders (sanal sınıf). Çünkü ders videosu ile ders verimliliğini hissedemiyorum.” “Sanal sınıf, çünkü anlamadığım bir şey olduğu zaman canlı sorma şansım yüksek.” “Sanal sınıf ve doküman. Çünkü canlı olarak dersi dinleyip aklıma takılan şeyleri sorabiliyorum. Ardından da dokümanlarla dersi tekrar ediyorum.” “Ders anlatımını sevdiğim ve çevrimiçi eğitim sistemini güzel kullanan öğretmenlerin sanal sınıfına katılıyorum. Bunun haricindeki dersleri doküman ile takip ediyorum.” “Kaydedilen dersin videosu, çünkü her zaman izleme imkânım oluyor.” “Sanal sınıf, doküman bunların hepsini kullanıyorum. Canlı olarak ya da sonradan dersi dinlesem de bazen yeterli olmayabiliyor, dokümanlarla da dersi desteklemiş oluyorum.”

Uzaktan eğitimin olumlu yönleri temasına ilişkin müzik öğretmeni adaylarının cevaplarından oluşturulan kodlar ve dağılımları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3. Müzik Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitimin Olumlu Yönlerine İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Kodlar	f	%
Derslerin kayıt edilerek tekrar izlenebilmesi	16	41,02
Evde eğitim almak	10	25,64
Zaman ve mekân tasarrufu	9	23,07
Derslerden uzak kalmamak	6	15,38
Olumlu yönü yok	5	12,83
Not alabilme kolaylığı	2	5,12
Derslerin devamlılığı	1	2,56

Tablo 3’de müzik öğretmeni adaylarının uzaktan eğitimin olumlu yönleri teması ile ilgili cevaplarının yedi kod etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Buna göre müzik öğretmeni adaylarının uzaktan eğitimin olumlu yönüyle ilgili olarak belirttikleri ifadelerin çoğunluğundan elde edilen ilk kod derslerin kayıt edilerek tekrar izlenebilmesidir. Bu görüşü destekleyen bazı ifadeler şöyledir: “*Dersin tekrardan dinlenebilmesi sebebiyle anlaşılmayan yahut eksik kalan bölümler tekrar dinlenip telaflı edilebiliyor.*” “*Derse ve dokümanlara istediğim saatte erişim sağlayabiliyorum. Anlayamadığım yerleri geri alıp tekrar dinleyebiliyorum.*” “*Kaydolan dersleri istediğim kadar dinleyebiliyorum.*” Müzik öğretmeni adaylarının görüşlerinden elde edilen “Evde eğitim almak” koduyla ilgili bazı ifadeler ise şöyledir: “*Olumlu yönü ev ortamında da ders işliyor olabilmek.*” “*Evimde güvenli bir ortamda derslerimi takip edebilmek, istediğim zaman girip dersleri tekrar izlemek.*” “*Tek olumlu yönü ev ortamında da dersin işlenişinde neredeyse aynı verimi alabilmiş olmak.*” Zaman ve mekân tasarrufu kodu ile ilgili olarak bazı müzik öğretmeni adaylarının ifadeleri şöyledir: “*Okula gitmek için zaman kaybım olmuyor. Vakitten kazanıyorum ve evde enstrümana vb. şeylere daha çok vakit ayırabiliyorum.*” “*Okula 2 saat uzaklıkta yaşıyorum. Böylelikle derslere evden katılmak daha kolay ve yol yorgunluğu olmadığı için daha verimli.*”

Uzaktan eğitimin olumsuz yönleri temasına ilişkin müzik öğretmeni adaylarının cevaplarından oluşturulan kodlar ve dağılımları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 4. Müzik Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitimin Olumsuz Yönlerine İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Kodlar	f	%
İnternet bağlantısındaki sorunlar	15	38,46
Öğretim elemanı ile diyalog kuramamak	14	35,89
Sınıf ortamının sağlanamaması	11	28,20
Uygulama derslerinin uzaktan verilmesi	3	7,69
Çalışma düzensizliği	3	7,69
Ders sürelerinin yetersizliği	1	2,56
Yeterli internet paketi olmaması	1	2,56
Öğretim elemanlarının uzaktan eğitim sistemini etkili kullanamaması	1	2,56

Tablo 4’de görüldüğü gibi, müzik öğretmeni adaylarının uzaktan eğitimin olumsuz yönleri temasına ilişkin görüşlerinden sekiz kod elde edilmiştir. Müzik öğretmeni adaylarının çoğunluğu internet bağlantısındaki sorunlar ve öğretim elemanı ile diyalog kuramamaya ilişkin olumsuz görüş bildirmişlerdir. Bu görüşlere ilişkin ifadelerden bazıları şöyledir: “Bağlantı kopuklukları olduğu için ders verimli geçmiyor.” “Hocayla birebir iletişim kuramamak kötü. Videoları izlerken çeşitli sıkıntılardan dolayı donma vb. gibi aksilikler olabiliyor.” “İnternet yavaşladığında canlı dersin kesilmesi.” “İnternet bağlantısındaki aşırı yüklenmeden dolayı bazen donmalar gerçekleşebiliyor. Bu nedenle kopukluklar meydana gelebiliyor. Soru cevap bölümleri olduğunda da sorulan soruya yazarak cevap verme durumunda kaldığımız için vakit kaybı olabiliyor.” Sınıf ortamının sağlanamaması kodu ile ilgili olarak bazı müzik öğretmeni adaylarının ifadeleri ise şöyledir: “Olumsuz yönü dersler ev ortamında dinlendiği için çok fazla dikkat dağılıyor, sınıf ortamı olmadığı için kendimi evde ders moduna sokamıyorum ve bu sebeple derslerden tam anlamıyla verim alabildiğimi düşünmüyorum.” “Sınıf atmosferi yaratmakta zorluk çekiliyor. Ders takibi zorlaşıyor.” “Canlı ortamın sinerjisi yok.”

Uygulama derslerinin çevrimiçi olarak verilmesi temasına ilişkin müzik öğretmeni adaylarının cevaplarından oluşturulan kodlar ve dağılımları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 5. Müzik Öğretmeni Adaylarının Uygulama Derslerinin Çevrimiçi Olarak Verilmesine İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Kodlar	f	%
Verimli değil	25	64,11
Verimli	14	35,89

Tablo 5’de uygulama derslerinin çevrimiçi olarak verilmesi temasının müzik öğretmeni adaylarının cevapları doğrultusunda iki kod etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Müzik öğretmeni adaylarının çoğunluğu uygulama derslerinin çevrimiçi olarak yürütülmesini verimli bulmamaktadır. Bu görüşe sahip müzik öğretmeni adaylarından bazıların ifadeleri şöyledir: “Kesinlikle doğru bulmuyorum. Hem öğrenci hem öğretmenin aktif bulunduğu uygulama derslerinin yüz yüze olması gerekir. Örneğin piyano dersinde bazen çok küçük nota, nüans

hataları yapılabilir ya da müziğin içinde yansıtılması gereken bir duygu oluyor ve öğretmenin bunları öğrenciye aktarabilmesi, örnekleyebilmesi için yakınında bulunması ve bizzat göstermesi gerekiyor. Aynı şekilde koro, orkestra ya da solfej dersleri de bir grup içerisinde ve iletişim ile gerçekleşiyor. Bazen yüz yüze bile anlamakta zorlandığımız şeyleri uzaktan anlayabilmek mümkün değil.” “Uygulamalı dersler uzaktan eğitimle öğretmenleri ve öğrencileri zorluyor. Yüz yüze yapılan derslerden daha az verimli oluyor.” “Uygulamalı dersler sınıf ortamında daha verimli.” Uygulamalı derslerin çevrimiçi olarak yürütülmesinin verimli olduğunu düşünen bazı müzik öğretmeni adayları da görüşlerini şöyle ifade etmiştir: “Güzel bir plan yapılırsa gayet verimli ve zamandan tasarruf edebilecek bir eğitim sistemi. Bu biz öğrenciler için daha çok çalışma imkânı demektir.” “Hepimiz için yeni bir şey ve uyum sağlama sürecindeyiz ancak genel olarak gayet güzel gidiyor ve anlaşabiliyoruz. Açıkçası bu derece olumlu bir sonuç alınabileceğini düşünmüyordum ancak dersler başladıktan sonra yapılanlar kapsamında her şeyin çok güzel gittiğini rahatlıkla söyleyebilirim.”

Bireysel çalma/söyleme içerikli uygulama derslerinin çevrimiçi olarak yürütülmesinin verimliliği teması ile ilgili müzik öğretmeni adaylarının görüşlerinden elde edilen kodlar ve dağılımları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 6. Müzik Öğretmeni Adaylarının Bireysel Çalma /Söyleme İçerikli Uygulama Derslerinin Çevrimiçi Olarak Yürütülmesinin Verimliliğine İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Kodlar	f	%
Verimli değil	22	56,42
Verimli	17	43,58

Tablo 6’da bireysel çalma/söyleme içerikli uygulama derslerinin çevrimiçi olarak yürütülmesinin verimliliği temasının iki kod etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Müzik öğretmeni adaylarının çoğunluğu bireysel çalma/söyleme içerikli uygulama derslerinin çevrimiçi olarak yürütülmesini verimli bulmadığını ifade etmiştir. Bireysel çalma/söyleme içerikli uygulama derslerinin çevrimiçi olarak yürütülmesinin verimli olmadığını düşünen müzik öğretmeni adaylarından bazılarının ifadeleri şöyledir: “Bireysel ses eğitimi dersini hocam işliyor fakat ben böyle verimli olduğunu düşünmüyorum. Çünkü okuldaki gibi olmuyor. Anında müdahale maalesef çevrimiçi eğitimde çok zor. Hiç verimli olmuyor.” “Bu dersler yüz yüze yapılması gereken dersler diye düşünüyorum. Sonuçta ses üzerine kurulu dersler ve evimizde profesyonel kayıt cihazları bulunduramadığımız için tam olarak sağlıklı şekilde sesi karşı tarafa iletebildiğimizi düşünmüyorum.” “Derslerim sürekli olarak yapıldı lakin verimli olmadı. Bazı yapamadığım yerlerin gösterilerek düzeltilmesi gerekiyor ama o şekilde yapamadığımız için tam olarak verimlilik sağlanamıyor.” Bireysel çalma/söyleme içerikli uygulama derslerinin çevrimiçi olarak yürütülmesine ilişkin olumlu görüş bildiren müzik öğretmeni adaylarından bazılarının ifadeleri ise şöyledir: “Bireysel çalgı dersinin uzaktan eğitim şeklinde olması bence daha büyük bir fırsat olmakta. Hem çalışma hem de zaman açısından büyük bir avantaj.” “Benim piyano ve piyano eşlik derslerine giren öğretmenlerimle derslerim gayet verimli geçiyor. Görüntülü ders yapıyorum ve anında geri bildirim alıyorum. Süreç benim açımdan düzene girmiş durumda.” “Bireysel ders saatlerimizde görüntülü görüşmelerle gerekli yönlendirmeler yapılıyor. İlerletmeye çalıştığımız repertuarın kontrolleri sürdürülmekte.”

Toplu çalma/söyleme içerikli uygulama derslerinin çevrimiçi olarak yürütülmesinin verimliliği teması ile ilgili elde edilen kodlar ve dağılımları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 7. Müzik Öğretmeni Adaylarının Toplu Çalma /Söyleme İçerikli Uygulama Derslerinin Çevrimiçi Olarak Yürütülmesinin Verimliliğine İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Kodlar	f	%
Verimli değil	28	71,80
Verimli	11	28,20

Tablo 7’de görüldüğü üzere, müzik öğretmeni adaylarının toplu çalma/söyleme içerikli uygulama derslerinin çevrimiçi olarak yürütülmesinin verimliliği temasına ilişkin cevaplarından iki kod elde edilmiştir. Müzik öğretmeni adaylarının büyük bir çoğunluğu toplu çalma/söyleme içerikli uygulama derslerinin çevrimiçi olarak yürütülmesinin verimli olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Toplu çalma /söyleme içerikli uygulama derslerinin çevrimiçi olarak yürütülmesinin verimli olmadığına yönelik görüş bildiren müzik öğretmeni adaylarından bazılarının görüşleri şu cümlelerle desteklenmektedir: “Koro, orkestra gibi toplu söyleme ve çalma gerektiren dersler için belli sayıda bir insan topluluğuna ihtiyaç vardır. Bu kişiler ders ortamında yüz yüze olmalı ki ders verimli bir şekilde işlenebilsin. Bilgisayar ortamında seslerin herkese aynı anda gitmemesi yahut kesilmesi bu uygulama derslerinin işlenişini ve verimliliğini güç duruma düşürmektedir. Bundan dolayı bu derslerin mutlaka şartlar el verdiği anda yüz yüze telafisi yapılmalıdır.” “Kesinlikle mantıksız buluyorum. Çünkü bir birbirimizle aynı anda çalıp söyleyemiyoruz, kopmalar ve internetlerden dolayı aksamalar oluşuyor.” “Toplu uygulamalı müzik derslerinin uzaktan eğitimde verimli olmadığını düşünüyorum.” Toplu çalma/söyleme içerikli uygulama derslerinin çevrimiçi olarak yürütülmesinin verimli olduğunu düşünen müzik öğretmeni adaylarından bazılarının ifadeleri ise şöyledir: “Koro derslerimizin uygulamalı olarak devam etmesi mümkün olmadığı için öğretmenimiz bu süreci teorik olarak geçiriyor. Bu şekliyle de ders verimli. Sorular sorup cevabını alabildiğimiz dersler yapıyoruz.” “Ödev, örnekler çözerek verimli geçiriyoruz.” “Derslerimizden hem süre hem de devamlılık bakımından memnunum, sanal ortamda derslere katılabilmemiz bir artı.”

Uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle yürütülmesinin olumlu yönleri temasına ilişkin müzik öğretmeni adaylarının görüşlerinden elde edilen kodlar ve dağılımları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Müzik Öğretmeni Adaylarının Uygulama Derslerinin Çevrimiçi Yöntemlerle Yürütülmesinin Olumlu Yönlerine İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Kodlar	f	%
Öğrenmenin sürekliliğini sağlaması	10	25,64
Olumlu yönü yok	10	25,64
Daha fazla çalışma/pratik yapma zamanı olması	8	20,51
Ev ortamında yürütülmesi	4	10,25
Verimli işlenmesi	4	10,25
Dersin gün ve saatindeki esneklik	1	2,56

Tablo 8’de müzik öğretmeni adaylarının uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle yürütülmesinin olumlu yönleri temasına ilişkin verdikleri cevaplardan elde edilen kodlar görülmektedir. Buna göre uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle yürütülmesinin olumlu yönleri teması altında altı kod olduğu anlaşılmaktadır. Müzik öğretmeni adaylarının çoğunluğu, uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle yürütülmesinin öğrenmenin sürekliliğini sağlaması bakımından olumlu olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu görüşleri destekleyen bazı cümleler şöyledir: *“Danışabileceğimiz öğretmenlerimizin olması ve sürekli takip altında olmamız yanlış öğrenme durumumuzu ortadan kaldırıyor. Öğrenmede süreklilik sağlayabiliyoruz.”* *“Dersten, konulardan soğumamış oluyoruz.”* Bu görüşlere karşın uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle yürütülmesinin olumlu yönü olmadığını düşünen müzik öğretmeni adayları da bulunmaktadır. Uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle yürütülmesinin olumlu yönü bulunmadığını düşünen müzik öğretmeni adaylarından bazılarının ifadeleri şöyledir: *“Olumlu yanı yok. Okulda yapmayı tercih ederim.”* *“Pek bir olumlu yanı yok bana göre.”* Tabloda, “daha fazla çalışma/pratik yapma zamanı olması” koduna ilişkin sekiz öğretmen adayının görüş bildirdiği görülmektedir. Bu görüşleri destekleyen cümlelerden bazıları şöyledir: *“Ulaşım sıkıntısının olmamasından dolayı dersten önce daha fazla çalışma fırsatımız oluyor.”* *“Özellikle bireysel çalgı eğitimi için evde daha fazla çalışma vaktimizin olması.”* *“İşlenen derse daha çok çalışmak. Çünkü videolu şekilde işlenen derste, 15 dakikalık video için 2-3 saatimizi videonun daha iyi çıkması için sürekli en güzelini yapmaya çalışıyoruz.”*

Uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle yürütülmesinin olumsuz yönleri temasına ilişkin müzik öğretmeni adaylarının görüşlerinden elde edilen kodlar ve dağılımları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Müzik Öğretmeni Adaylarının Uygulama Derslerinin Çevrimiçi Yöntemlerle Yürütülmesinin Olumsuz Yönlerine İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Kodlar	f	%
İnternet bağlantısındaki sorunlar	11	28,20
Öğretim elemanı ile yüz yüze iletişim kurulamaması	11	28,20
Verimsiz olması	9	23,07
Toplu olarak müzikal birlikteliğin mümkün olmaması	2	5,12
Olumsuz yönü yok	2	5,12
Dersin süresi ve sıklığının az olması	1	2,56

Tablo 9’da müzik öğretmeni adaylarının cevaplarının, uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle yürütülmesinin olumsuz yönleri teması altında toplanan altı kod içinden, internet bağlantısındaki sorunlar ve öğretim elemanı ile yüz yüze iletişim kurulamaması kodlarında yoğunlaştığı görülmektedir. İnternet bağlantısındaki sorunların uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle yürütülmesinde olumsuzluk yarattığını belirten müzik öğretmeni adaylarından bazılarının görüşleri şöyledir: “Bağlantı kopması.” “Sistem oturmaması için dersin büyük çoğunluğu bağlanma sorunlarıyla geçiyor.” “Aşırı yüklenmeden kaynaklanan kopukluklar neticesinde dersin bölünmesi ve buna bağlı olarak zaman kaybının yaşanması.” Öğretim elemanı ile yüz yüze iletişim kurulamaması nedeniyle uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle yürütülmesine ilişkin olumsuz görüş bildiren müzik öğretmeni adaylarından bazılarının ifadeleri ise şöyledir: “Uygulama dersleri teoriklerden çok farklı. Bir notayı okumak veya çalmakla bitmiyor. Şan dersinde teknik, çalgıda da nüanslar çok önemli. Bunların hiçbirisi uzaktan eğitimle olacak şeyler değil. Hoca ders yapıp nasıl yapılacağını anlatsa bile yanında olup göstermesiyle eş değer değil. Uygulama derslerinin uzaktan eğitimle yapılmasından çok şikayetçiyim.” “Uygulama dersleri yaparak-yaşayarak öğrenme ilkesine göre ve yüz yüze yapılması gereken derslerdir. Bu sebeple teorik dersler gibi uzaktan eğitimle verilmesi öğrenci için çok verimli olmayacaktır. Çalma-söyleme esnasında sesin geç gitmesi, bağlantının kesilmesi halinde eserin tam anlaşılabilmesi, doğru çalınan pasajların yanlışmış gibi duyulması yahut yanlışlar varsa fark edilememesi gibi durumlar yaşanabilmektedir.” “Daha ince detayları yüz yüze daha iyi fark edebiliyorduk.”

Uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle daha verimli işlenmesine yönelik öneriler teması için müzik öğretmeni adaylarının görüşlerinden elde edilen kodlar ve dağılımları Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Müzik Öğretmeni Adaylarının Uygulama Derslerinin Çevrimiçi Yöntemlerle Daha Verimli İşlenmesine Yönelik Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Kodlar	f	%
Çevrimiçi yöntem ve uygulamalarla ilgili sağlam bir alt yapı geliştirilmeli	11	28,20
Canlı ders şeklinde yapılmalı	7	17,94
Uygulama dersleri çevrimiçi yöntemlerle verilmemeli	5	12,82
Yaz okulunda yüz yüze eğitimle telafi dersleri yapılmalı	4	10,25
Uygulanan şekliyle yeterli	3	7,69
Dersler ve içerikleri çevrimiçi yöntemlere göre düzenlenmeli	3	7,69
Çevrimiçi olarak verilen uygulama derslerinin haftalık ders saati arttırılmalı	2	5,12
Öğretim elemanları çevrimiçi yöntemleri daha etkili kullanmalı	2	5,12
Öğrencilere internet paketi sağlanmalı	2	5,12
Ders süreleri azaltılmalı	1	2,56

Tablo 10’da görüldüğü gibi, uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle daha verimli işlenmesine yönelik öneriler teması on kod etrafında yoğunlaşmıştır. Müzik öğretmenlerinin çoğunluğu uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle daha verimli işlenmesine yönelik olarak, çevrimiçi yöntem ve uygulamalarla ilgili sağlam bir alt yapı geliştirilmesini önermişlerdir. Bu görüşe sahip olan bazı müzik öğretmeni adaylarının ifadeleri şöyledir: “Çok daha iyi bir bağlantı ve elimizde bulunan cihazların çok daha iyi olması. Böyle bir alt yapımız olmadığı, bağlantımızın mükemmel, ses ve görüntü kalitesinin mükemmel olduğu cihazlara sahip olmadığımız sürece, olabilecek diğer önerilerin de geçerli olacağını pek düşünmüyorum.” “Daha güzel bir çevrimiçi sistem ve aplikasyon.” “Uzaktan eğitimle ilgili düzgün bir platform kurulması.” Müzik öğretmeni adaylarının bir kısmı uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle daha verimli işlenmesine yönelik olarak canlı ders yapılmalı kodu altında görüş bildirmiştir. Bu görüşleri destekleyen cümlelerden bazıları şöyledir: “Canlı ders şeklinde yürütülebilir. Öğrenci de öğretmen de enstrümanla kamera karşısına geçerse aynı anda bir ders olacağı için daha verimli geçebilir.” “Canlı olarak dersi yapabilmek.”

Gelecekte uzaktan eğitime ilişkin uygulamalar ve ihtiyaç duyulan boyutlar teması ile ilgili müzik öğretmeni adaylarının görüşlerinden elde edilen kodlar ve dağılımları Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. Müzik Öğretmeni Adaylarının Gelecekte Uzaktan Eğitime İlişkin Uygulamalar Ve İhtiyaç Duyulan Boyutlara İlişkin Görüşlerinden Elde Edilen Bulgular

Kodlar	f	%
İyi bir teknolojik alt yapıyla bağlantı ve senkronizasyon problemleri çözülerek, üniversiteler kendi aplikasyonlarını oluşturmali	13	33,33
İyi bir program ve içerik düzenlemesiyle yararlı, alternatif bir yöntem olabilir	6	15,38
Uzaktan eğitim gelecekte daha fazla kullanılabilir	5	12,82
Öğrencilere internet paketi konusunda destek sağlanmalı	5	12,82
Uzaktan eğitim yapılmamalı	3	7,69
Uygulama derslerinin dışındaki dersler uzaktan eğitimle verilmeli	2	5,12
Derslere katılım zorunlu olmalı	1	2,56
Seçmeli havuzundaki dersler uzaktan eğitimle verilmeli	1	2,56
Uygulama derslerinin içeriği ve sınav sistemi uzaktan eğitime uygun olarak yeniden düzenlenmeli	1	2,56

Tablo 11’de görüldüğü gibi, müzik öğretmeni adaylarının gelecekte uzaktan eğitime ilişkin uygulamalar ve ihtiyaç duyulan boyutlar temasına ilişkin verdikleri cevaplar dokuz kod etrafında yoğunlaşmıştır. Müzik öğretmeni adaylarının çoğunluğu gelecekte uzaktan eğitime ilişkin iyi bir teknolojik alt yapıyla bağlantı ve senkronizasyon problemlerinin çözülmesi ve üniversiteler kendi aplikasyonlarını oluşturması yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu görüşleri destekleyen bazı ifadeler şöyledir: *“Daha sağlam bağlantı ve senkronizasyonda sıkıntı yaşanmayacak platformlar oluşturulabilir.”* *“Üniversitelerin ve diğer eğitim kurumlarının iyi bir teknolojik altyapıya sahip olmasının görüşümdedir.”* *“Üniversitemizin uzaktan eğitim sisteminin bir aplikasyon haline getirilmesi.”* Müzik öğretmenlerinin bir kısmı gelecekte uzaktan eğitime ilişkin uygulamalar ve ihtiyaç duyulan boyutlarla ilgili olarak iyi bir program ve içerik düzenlemesiyle yararlı, alternatif bir yöntem olabileceği yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu görüşleri destekleyen bazı cümleler ise şöyledir: *“Düzenli bir sisteme konulursa yararlı olacağını düşünüyorum.”* *“Uzaktan eğitimin gerçekten geleceğin eğitim sistemi olacağına inanıyorum. Gelecekte sanal sınıfların işleyişi ve verimli kullanımı için öğretmen ve öğrencilere bilgilendirici kaynaklar hazırlanıp sunulmalı.”* *“İyi bir program ve eğitici seçenekler sunulmalı.”* Uzaktan eğitim gelecekte daha fazla kullanılabilir koduna yönelik olarak müzik öğretmeni adaylarından bazılarının ifadeleri ise şöyledir: *“Şu an mecburi olarak başladığımız bu dönem bize rehber olmalı. Burada yaşadığımız problemlerden yola çıkarak bu problemlere getirdiğimiz çözümlerle çok daha etkili ve verimliliğin %100’e ulaştığı bir sistem kurabiliriz. Böylelikle zamandan ve mekândan sağladığımız tasarrufla geleceğe daha iyi yön verebiliriz.”* *“Bu sistem çağdaş bir üniversite için tüm okullarda bir standarda oturtulmalı ve birçok ders çevrimiçi sınıf olarak yürürlüğe girmeli.”*

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu araştırmada müzik öğretmeni adaylarının COVID-19 salgını sürecinde yürütülen uzaktan eğitime yönelik görüşleri incelenmiş, elde edilen sonuçlar tartışılmıştır.

Müzik öğretmeni adaylarının büyük bir çoğunluğu uzaktan eğitim kapsamında verilen canlı derslere (sanal sınıf) katıldıklarını belirtmişlerdir. Kan ve Fidan (2016)'ın meslek yüksekokulu öğrencilerinin Türk Dili dersinin uzaktan eğitimle verilmesine yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçladıkları araştırmalarında, öğrencilerin derse aktif katılım konusunda olumlu görüşe sahip olduğunu belirtmişlerdir. Özyürek, Bedge, Yavuz ve Özkan (2016) tarafından meslek yüksekokulu öğrencilerinin bakış açısından uzaktan eğitim uygulamalarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan çalışmada, öğrencilerin yarısına yakınının çevrimiçi dersi takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmaların sonuçları eldeki araştırmayı destekler niteliktedir. Bu sonuçlar çerçevesinde, öğrencilerin uzaktan eğitim kapsamındaki canlı derslere aktif olarak katıldığını söylemek mümkündür.

Müzik öğretmeni adaylarının büyük bir çoğunluğunun ders takibinde en çok kullanmayı tercih ettikleri materyalin canlı ders olduğu belirlenmiştir. Canlı dersi takiben müzik öğretmeni adayları uzaktan eğitim kapsamında derslerin takibi için doküman ve ders videosunu tercih etmektedirler. Fidan, Debbağ ve Çukurbaşı (2018)'nin yaptığı araştırmada, öğrencilerin öğrenme yönetim sisteminde yer alan materyallerden hangilerini daha çok tercih ettiklerine yönelik elde ettikleri sonuçların büyük ölçüde dokümanlardan oluştuğu görülmüştür. Dokümanları takiben çevrimdışı videolar ve sanal sınıfların kayıtlarını içeren ders videolarının öğrenciler tarafından büyük ölçüde tercih edilen materyaller olduğu saptanmıştır. Bu iki araştırmanın sonuçları öğrencilerin ders takibinde kullanmayı tercih ettikleri materyaller açısından benzerlik göstermektedir.

Müzik öğretmeni adayları uzaktan eğitimin olumlu yönlerine ilişkin, derslerin kayıt edilerek tekrar izlenebilmesi, evde eğitim alınabilmesi, zaman ve mekândan tasarruf edilmesi, derslerden uzak kalınmaması, not alabilme kolaylığı, derslerin devamlılığı boyutlarında görüş bildirmişlerdir. Buna karşın uzaktan eğitimin olumlu yönü olmadığı yönünde görüş bildiren müzik öğretmeni adayları da bulunmaktadır. Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk (2017)'ün örgün eğitimde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşlerinin incelendiği araştırmalarında, öğrenciler uzaktan eğitimin olumlu yönüne ilişkin internet erişiminin mevcut olduğu her ortamda dersleri kolaylıkla izleyebilme imkânı vermesi olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca kendilerine boş vakit sağlaması ve dersi tekrar izleme imkânı sunması bakımından bu durumun avantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Hakkari (2018) tarafından yapılan meslek yüksekokulu öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini belirlendiği çalışmada, öğrencilerin okula gitmeden, istedikleri yer ve zamanda ders videolarına ve notlarına erişim olanaklarını uygulamanın olumlu yönleri olarak gördükleri ifade edilmiştir. Tuncer ve Bahadır (2017) tarafından yapılan, uzaktan eğitim programlarının öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirildiği araştırmada, öğrenciler devam mecburiyetinin olmaması, rahat bir ortamda öğrenme imkânı vermesi ve istendiğinde tekrar edilebilmesi açılarından uzaktan eğitim uygulamalarını olumlu karşılamışlardır. Ayrıca bazı öğrenciler uzaktan eğitim ortamını eğlenceli ve rahat bir ortam olarak nitelemişlerdir. Uzaktan eğitimin olumlu yönlerini öğrenci görüşlerine yönelik olarak ortaya koyan bu araştırma sonuçları, eldeki çalışmanın sonuçlarıyla

paralellik taşımaktadır. Bu sonuçlara göre, uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime göre daha esnek bir ortam ve yaklaşıma sahip olması, öğrenciler tarafından olumlu olarak algılanmaktadır.

Müzik öğretmeni adayları, uzaktan eğitim kapsamında internet bağlantısındaki sorunlar, öğretim elemanı ile diyalog kurulamaması, sınıf ortamının sağlanamaması, uygulama derslerinin uzaktan verilmesi, çalışma düzensizliği, ders sürelerinin yetersizliği, yeterli internet paketinin olmaması, öğretim elemanlarının uzaktan eğitim sistemini etkili kullanamaması boyutlarında olumsuz görüş bildirmişlerdir. Tuncer ve Bahadır (2017)'ın araştırmasında, öğrenciler uzaktan eğitimin olumsuz yönlerine yönelik, öğrenen ilgisizliği, bağlantı sorunları, derse adapte olamama boyutlarında görüş bildirmişlerdir. Ayrıca, bazı öğrenciler uzaktan eğitimin soğuk bir ortam yarattığını ve yüz yüze öğrenmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Erfidan (2019) tarafından yapılan öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelendiği çalışmada, öğrenciler öğretmen ve öğrenci etkileşiminin olmaması ve bağlantı sorunları boyutlarını sistemin dezavantajları olarak ifade etmişlerdir. Mercan (2018) tarafından yapılan çalışmada, öğrenciler uzaktan eğitime karşı olumsuz yaklaşımın nedenlerine ilişkin olarak, aktif katılımın sağlanamaması, teknik problemler, devam zorunluluğunun olmaması ve etkileşimin örgün eğitime oranla az olması boyutlarında görüş bildirmişlerdir. Kan ve Fidan (2016) yaptıkları araştırmada, uzaktan eğitimin olumsuz yönlerine yönelik öğrencilerin, öncelikle uygulama ve iletişim eksikliği yaşanması, bu durumun dersten soğumaya, dikkati toparlayamamaya ve not alamamaya sebep olması gibi görüşlere sahip olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, internete bağlanmada yaşanan problemler, ses ve görüntüye ilişkin problemler gibi birtakım teknik durumlardan kaynaklı olumsuzlukların bulunduğu görülmüştür. Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk (2017)'ün yaptığı çalışmada, öğrencilerin çoğunluğunun özellikle bilgisayar ve İngilizce derslerinin uzaktan eğitimle işlenmesi sonucu uygulama yapamadıklarını ve bu durumun kendileri için dezavantaj olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler, uzaktan eğitimle ders işlenmesi sonucunda hocaların enerjilerini sınıfa aktaramadıklarını, yüz yüze iletişimin olmadığını, bunun doğal sonucu olarak dersleri anlamakta güçlük çektiklerini ve normal bir sınıf ortamında eğitimin yapılmamasının dezavantajlarını dile getirmiştir. Bu araştırmaların sonuçları, yapılan çalışmada elde edilen bulguları desteklemektedir. Bu bağlamda, araştırma sonuçları, uzaktan eğitimin öğrenciler açısından öğretim elemanları ve öğrenciler arasındaki etkileşimin olmaması, derslere karşı ilgisizlik ve uyum sorunlarının oluşması, uygulama gerektiren derslerin verimli olmaması, internet bağlantısındaki sorunların olması boyutlarında olumsuzluk yarattığını göstermektedir.

Müzik öğretmeni adaylarının çoğunluğu uygulama derslerinin çevrimiçi olarak yürütülmesini verimli bulmamaktadır. Bu sonuca ilişkin müzik öğretmeni adayları, uygulama derslerinin yüz yüze yapılması gerektiğini, özellikle çalgı eğitimi verilen derslerde detayların çevrimiçi yöntemlerle karşı tarafa aktarılamadığını ifade etmektedirler. Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk (2017)'ün yaptığı çalışmada, öğrencilerin çoğunluğunun uygulama temelli derslerde uzaktan eğitim uygulamalarının yetersiz kaldığı, yeterince pratik yapamadıklarını ve bu durumun kendileri için dezavantaj olduğunu ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Bu araştırmaya karşılık, Yılmaz ve Özkan (2014)'ın yaptığı çalışmada, öğrencilerin çoğunluğu uygulama derslerinde grup çalışması yapamıyor olmalarının öğrenmelerini olumsuz yönde etkilemediğini düşünmektedir. Öğrenciler, BÖTE bölümündeki bazı laboratuvar uygulamaları gerektiren derslerde, grup çalışması ile birlikte uygulama yapamıyor olmalarının derslerde başarılı olmalarına engel olmadığını düşünmektedirler. Bu çalışmada elde edilen bulgular, Özgöl,

Sarikaya ve Öztürk (2017)'ün yaptığı çalışmanın sonuçlarını desteklemekte, Yılmaz ve Özkan (2014)'in çalışmasının sonuçlarıyla çelişmektedir. Uygulama derslerinin içerikleri gereği, müzik öğretmeni adaylarının pratik yapma sürecine ve ortamına ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu ortam güncel yazılımlar ve programlarla sağlıklı bir şekilde sağlanamamaktadır. Çevrimiçi yöntemler ve uzaktan eğitim yöntemiyle öğretim elemanı ve öğrenci arasındaki görüntü ve sese ilişkin iletişim, bağlantının kopması, sesin geç ve dönüşerek iletilmesi, bağlantıda donma ve sonrasındaki hızlanma vb. nedenlerden dolayı gerektiği gibi gerçekleşmemektedir. Bu noktada, öğrencilerin uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle yürütülmesindeki ifadelerinde belirttikleri sıkıntılar, bu derslerin verimsizliğine neden olmaktadır. Geleceğe yönelik olarak geliştirilecek çevrimiçi uygulamalarda yukarıda belirtilen bağlantı sorunlarının giderilmesiyle, uygulama derslerinin veriminin de artabileceği düşünülmektedir.

Müzik öğretmeni adaylarının çoğunluğu bireysel çalma/söyleme içerikli uygulama derslerinin çevrimiçi olarak yürütülmesini verimli bulmadığını ifade etmiştir. Müzik öğretmeni adayları, özellikle bireysel çalgı ve ses eğitimi derslerindeki uygulama açısından öğretim elemanının öğrenci performansına anında müdahale etmesinin gerekliliğini vurgulamış, fakat bu geribildirim çevrimiçi yöntemlerle sağlanamadığını belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin profesyonel ses kayıt cihazlarına sahip olmamaları nedeniyle sesin yeterince nitelikli olarak karşı tarafa iletilmediği, bu nedenle bireysel çalma/söyleme içerikli uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle beklenen verimi sağlamadığı yönünde görüş bildirmişlerdir.

Müzik öğretmeni adaylarının büyük bir çoğunluğu toplu çalma/söyleme içerikli uygulama derslerinin çevrimiçi olarak yürütülmesinin verimli olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Müzik öğretmeni adayları, toplu söylemeyi/çalmayı gerektiren derslerde aynı ortamda bulunmanın çok önemli olduğunu, buna karşılık çevrimiçi yöntemlerde sesin ve görüntünün karşı tarafa geç ulaşması nedeniyle toplu olarak eş zamanlı bir performans gerçekleştiremediğini, bu nedenlerden dolayı toplu çalma/söyleme içerikli derslerden beklentilerini karşılayacak bir verim alamadıklarını belirtmişlerdir.

Müzik öğretmeni adayları uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle yürütülmesiyle öğrenmede süreklilik sağlandığını, daha fazla çalışma zamanının mevcut olduğunu, ev ortamında yürütüldüğünü, verimli işlendiğini, dersin gün ve saatinde esnek olduğunu belirtmişlerdir. Bu olumlu algılamalara sahip olan müzik öğretmeni adaylarına karşın, uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle yürütülmesinin olumlu yanı olmadığını düşünen müzik öğretmeni adayları da mevcuttur.

Müzik öğretmeni adaylarının, uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle yürütülmesinin olumsuz yönleri ile ilgili olarak internet bağlantısındaki sorunlar, öğretim elemanı ile yüz yüze iletişim kurulamaması, verimsiz olması, toplu olarak müzikal birlikteliğin mümkün olmaması, ders süresi ve sıklığının az olması gibi boyutlarda görüş bildirmişlerdir. Buna karşın uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle yürütülmesinin olumsuz bir yönü olmadığını düşünen müzik öğretmeni adayları da mevcuttur.

Müzik öğretmeni adaylarının uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle daha verimli işlenmesine yönelik, çevrimiçi yöntem ve uygulamalarla ilgili sağlam bir alt yapı geliştirilmesi, canlı ders yapılması, uygulama derslerinin çevrimiçi yöntemlerle verilmemesi, yaz okulunda yüz yüze eğitimle telafi derslerinin yapılması, derslerin ve içeriklerinin çevrimiçi yöntemlere göre düzenlenmesi, çevrimiçi olarak verilen uygulama derslerinin haftalık ders saatinin

arttırılması, öğretim elemanlarının çevrimiçi yöntemleri daha etkili kullanmaları, öğrencilere internet paketi sağlanması ve ders sürelerinin azaltılması boyutlarında öneriler sundukları belirlenmiştir. Kan ve Fidan (2016), öğrencilerin uzaktan eğitime uygun olarak uygulamaya ağırlık verilmesi, bilgisayar ve internet desteği sağlanarak altyapının iyileştirilmesi, bazı durumlarda harmanlanmış eğitimin yapılması ve sınavların çevrimiçi yapılması gibi birtakım beklentilerinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Özyürek, Bedge, Yavuz ve Özkan (2016) yaptıkları araştırmada, öğretim programlarının geliştirilmesi, iletişim ağının güçlendirilmesi, öğretim elemanlarının öğretim yöntemleri konusunda eğitim desteği alması boyutlarında öneri sunmuşlardır. Bu araştırmanın bulguları, yukarıdaki araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir. Bu bağlamda öğrenciler tarafından yapılan önerilere ilişkin internet alt yapısının ve çevrimiçi uygulamaların güçlendirilmesi, uzaktan eğitime yönelik yeni programların geliştirilmesi ve öğretim elemanlarının uzaktan eğitim uygulamaları ile ilgili destek alması boyutları öne çıkmaktadır.

Müzik öğretmeni adaylarının gelecekte uzaktan eğitime ilişkin uygulamalar ve ihtiyaç duyulan boyutlarla ilgili olarak, iyi bir teknolojik alt yapıyla bağlantı ve senkronizasyon problemleri çözülerek, üniversitelerin kendi uygulamalarını oluşturmaları, uzaktan eğitimin iyi bir program ve içerik düzenlemesiyle yararlı, alternatif bir yöntem olabileceği, bu eğitim yönteminin gelecekte daha fazla kullanılabileceği, öğrencilere internet paketi konusunda destek sağlanması gerektiği, uzaktan eğitimin yapılmaması, uygulama derslerinin dışındaki derslerin uzaktan eğitimle verilmesi gerektiği, derslere katılım zorunluluğu olması, seçmeli havuzundaki derslerin uzaktan eğitimle verilmesi, uygulama derslerinin içeriğinin ve sınav sisteminin uzaktan eğitime uygun olarak yeniden düzenlenmesi gibi noktalarda önerileri olduğu belirlenmiştir.

Yakın gelecekte uzaktan eğitimin, ikincil (atıl) bir alternatif ya da yüz yüze öğrenmede destek fonksiyonu olmak yerine, eğitimin asli zemini haline dönüşeceği öngörülmektedir. COVID-19 salgını dolayısıyla hızlı bir adaptasyonla geçilen erken dönem yaygın dijital öğrenme deneyiminden çıkarılan dersler, tüm dünyada bu yöntemin geliştirilmesine hizmet edecek, yakın gelecekte dijital öğrenme, yeni teknoloji ve sistemlerin de katkısıyla işlevselliği artarak ana öğrenme yapısı haline gelecektir (Telli Yamamoto ve Altun, 2020).

Bu görüşlere ve çalışmanın sonuçlarına dayanarak, gelecek dönemlerde müzik öğretmeni adaylarına uzaktan eğitimle verilecek derslerin tespit edilmesi ve bu ders içeriklerinin uzaktan eğitime yönelik tasarlanması/düzenlenmesi gerekli görülmektedir. Bu çalışmanın sonuçları, bağlantı problemleri nedeniyle eğitimde aksamaların olduğunu göstermiştir. Bu soruna yönelik, uzaktan eğitime ilişkin internet bağlantısındaki sorunlarının giderilmesi, teknik donanım ve alt yapı desteğiyle senkronizasyonun sağlanması ve üniversitelerin kendi uygulamalarını oluşturmaları önerilebilir. Buna ek olarak gerek öğrenciler gerekse öğretim elemanlarının uzaktan eğitim sistemiyle ilgili yaşadıkları sorunlarına yönelik olarak 7/24 teknik destek verecek bir ekibin sağlanması, eğitimin sağlıklı olarak işleyişi bakımından önem kazanmaktadır. Öğrencilerin internet erişimlerindeki paketle ilgili verilecek destek de eğitimi sistematik olarak takip etmelerini sağlayacaktır.

Uzaktan eğitim ve çevrimiçi yöntemlerle verilen derslerde yüz yüze eğitimde sağlanan sosyal ortam ve ilişkiler oluşturulmaya çalışılabilir. Bunun için, canlı derslerde öğretim elemanlarının öğrencilere kamera ve mikrofon yetkisi vermesi, derslerde küçük gruplar oluşturup tartışma ortamları yaratması, anlık yazışma (sohbet), sunum paylaşma, test, anket, yarışma gibi

seçeneklerle sınıf atmosferini uzaktan eğitim platformunda da yüz yüze ders ortamındaki gibi sinerji sağlayarak işlemesi önerilebilir. Bu bağlamda öğretim elemanlarının ve öğrencilerin uzaktan eğitim sistemini ve çevrimiçi yöntemleri daha etkili kullanabilmelerine yönelik eğitim desteği verilmelidir. Ayrıca öğretim elemanlarının canlı derslerin anlatımında kullandıkları yöntem ve tekniklerin yüz yüze eğitimdeki sınıf dinamizmini yakalayacak şekilde seçilmesi, sisteme yükledikleri öğretim materyallerinin (doküman, ders videosu vb.) daha fazla görsellik barındıran içeriklere sahip olması önerilebilir. Uygulama dersleriyle ilgili olarak, bu derslerde kullanılan farklı çevrimiçi yöntemlerde var olan sesin karşı tarafa geç iletilmesi sorunu çözülmelidir. Tam bir senkronizasyon gerektiren bireysel çalma/söyleme içerikli derslerde öğretim elemanının öğrenci performansına anında müdahale etmesi, toplu söylemeyi/çalmayı gerektiren derslerde de toplu olarak eş zamanlı bir performans gerçekleştirilmesi gerekmekte, fakat bu yöntemlerde var olan sesin geç iletilmesi sorunu bu gereklilikleri yerine getirmeye engel teşkil etmektedir. Bu nedenle bu derslerde anlık iletişimi sağlamaya yönelik geliştirilecek uygulamalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu ihtiyacın karşılanamaması durumunda da, bu derslerin yüz yüze eğitimle verilmesi önerilebilir.

Tüm bu önerilerin yanında, çalışmanın veri toplama sürecinde henüz yapılmamış olan ve çalışmanın sınırlarının dışında bırakılan uzaktan eğitim derslerinin değerlendirilmesine yönelik yapılan sınavların da araştırma konusu olarak incelenmesi, e-değerlendirme üzerine nicel ve nitel araştırmaların, ölçek geliştirme çalışmalarının yapılması önerilmektedir. Ayrıca müzik öğretmeni adaylarına verilen uzaktan eğitimin öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda da incelenmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Aksaraylı, M. ve Pala, O. (2017). Uzaktan eğitimi tercih etme nedenleri ve başarı arasındaki ilişkinin kümeleme analizi ile incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 37-48.
- Alipio, M. (2020, Mayıs 11). *Education during COVID-19 era: Are learners in a less-economically developed country ready for e-learning?* *EconStor Research Reports* 216098, ZBW-Leibniz Information Centre for Economics. <https://ideas.repec.org/p/zbw/esrepo/216098.html>
- Cabı, E. (2016). Uzaktan eğitimde e-değerlendirme üzerine öğrenci algıları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(1), 94-101.
- Çetinkaya Aydın, G. (2020, Mayıs 11). COVID-19 salgını sürecinde öğretmenler. TEDMEM. <https://tedmem.org/covid-19/covid-19-salgini-surecinde-ogretmenler>
- Erfidan, A. (2019). *Derslerin uzaktan eğitim yoluyla verilmesiyle ilgili öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri: Balıkesir Üniversitesi örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- Eyles, A., Gibbons, S. ve Monrebruno, P. (2020, Mayıs 11). *COVID-19 school shutdowns: What will they do to our children's education?* Centre for Economic Performance London School of Economics and Political Science. <https://cep.lse.ac.uk/pubs/download/cepcovid-19-001.pdf>

- Fidan, M., Debbağ, M. ve Çukurbaşı, B. (2018). *Ortak zorunlu derslerin uzaktan eğitim yoluyla verilmesine ilişkin öğrenci görüşleri*. The 6th International Congress on Curriculum and Instruction (ICCI –EPOK) Kars, Türkiye.
- Hakkari, F. (2018). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin uzaktan eğitim derslerine yönelik görüşleri. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(23), 1140-1151.
- İbicioğlu, H. ve Antalyalı, Ö. L. (2005). Uzaktan eğitimin başarısında imkan, algı, motivasyon ve etkileşim faktörlerinin etkileri: Karşılaştırmalı Bir Uygulama. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 325-338.
- Kan, A. Ü. ve Fidan, E. K. (2016). Türk Dili dersinin uzaktan eğitimle yürütülmesine ilişkin öğrenci algıları. *Turkish Journal of Educational Studies*, 3(2), 23-45.
- Kınalıoğlu, İ. H. ve Güven, Ş. (2011, Şubat 2-4). *Uzaktan eğitim sisteminde öğrenci başarısını ölçülmesinde karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri*. (Konferans Sunumu). Akademik Bilişim Konferansı, Malatya, İnönü Üniversitesi.
- Kırık, A. M. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye’deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, 21, 73-94.
- Mahaye, N. G. (2020, Mayıs 7). *Impact of COVID-19 pandemic on education: Navigating forward the pedagogy of blended learning*. <https://www.researchgate.net/project/The-Impact-of-COVID-19-Pandemic-on-South-African-Education-Navigating-Forward-the-Pedagogy-of-Blended-Learning-dagogy>
- Mercan, A. (2018). *Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri ve hazırbulunuşlukları: Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Miles, M. B. ve Huberman, M. A. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. (2nd ed.). California: Sage Publications.
- Mukhtar, K., Javed, K., Arooj, M. ve Sethi, A. (2020). Advantages, limitations and recommendations for online learning during COVID-19 pandemic era. *Pakistan Journal of Medical Science*, 36(COVID19-S4), 27-31. doi: <https://doi.org/10.12669/pjms.36.COVID19-S4.2785>
- Ogunode, N. J., Abigeal, I. ve Lydia, A. E. (2020). Impact of COVID-19 on the higher institutions development in Nigeria. *Electronic Research Journal of Social Sciences and Humanities*, 2(2), 126-135.
- Orum, A. M., Feagin, J. R. ve Sjoberg, G. (1991). The nature of the case study. In A. M. Orum, J. R. Feagin & G. Sjoberg (Eds.), *A case for the case study* (pp.1-26). USA: The University of North Carolina Press.
- Özer, M. (2020). Türkiye’de COVID-19 salgını sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından atılan politika adımları. *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1124-1129.
- Özgöl, M., Sarıkaya, İ. ve Öztürk, M. (2017). Örgün eğitimde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin öğrenci ve öğretim elemanı değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 294-304.

- Özyürek, A., Begde, Z., Yavuz, N. F. ve Özkan, İ. (2016). Uzaktan eğitim uygulamasının öğrenci bakış açısına göre değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 592-605.
- Parlak, Ö. (2007). İnternet temelli uzaktan eğitimde öğrenci doyumu ölçeği. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 6(11), 53-72.
- Pepeler, E., Özbek, R. ve Adanır, Y. (2018). Uzaktan eğitim ile verilen İngilizce dersine yönelik öğrenci görüşleri: Muş Alparslan Üniversitesi Örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), 421-429.
- Rana, S. (2020). An unprecedented footprint of COVID-19 on education sector: A review on impact and measures. *Purakala UGC Care Journal*, 31(23), 548-551.
- Saraç, Y. M. A. (2020, Haziran 10). *Pandemi günlerinde Türk Yükseköğretimi*. YÖK. <https://covid19.yok.gov.tr/Sayfalar/HaberDuyuru/pandemi-gunlerinde-turk-yuksekokretimi.aspx>
- Telli Yamamoto, G. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- Tuncer, M. ve Bahadır, F. (2017). Uzaktan eğitim programlarının bu programlarda öğrenim gören öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Journal of Educational Reflections*, 1(2), 27-36.
- Tuncer, M. ve Taşpınar, M. (2008). Sanal ortamda eğitim ve öğretimin geleceği ve olası sorunlar. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 123-144.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Basım). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, S., Yıldırım, G., Çelik, E. ve Karaman, S. (2014). Uzaktan eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 365-370.
- Yıldız, M. (2015). *Uzaktan eğitim programlarında ders veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitime yönelik bilgi, inanç uygulamaları arasındaki ilişkiler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Yılmaz, Ö. ve Özkan, B. (2014). Uzaktan eğitim BÖTE öğrencilerin uzaktan eğitim ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11-1(21), 85-94.
- Yulia, H. (2020). Online learning to prevent the spread of pandemic corona virus in Indonesia. *ETERNAL (English Teaching Journal)*, 11(1), 48-56.
- Yungul, O. (2018). Müzik eğitiminde web tabanlı uzaktan eğitim. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(2), 1333-1348.
- Yungul, O. ve Can, A. A. (2018). Applicability of web based distance education to instrument (guitar) education. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 13(4), 37-69. doi: 10.29329/epasr.2018.178.3